

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

20. dubna 2023*

„Řízení o předběžné otázce – Hospodářská soutěž – Vertikální omezení hospodářské soutěže – Článek 101 odst. 1 a 2 SFEU – Zásada efektivity – Nařízení (ES) č. 1/2003 – Článek 2 – Směrnice 2014/104/EU – Článek 9 odst. 1 – Závazný účinek pravomocných rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž, kterými bylo konstatováno porušení pravidel práva hospodářské soutěže – Časová a věcná působnost – Žaloby na náhradu škody a na neplatnost v případě porušení ustanovení unijního práva hospodářské soutěže“

Ve věci C-25/21,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (obchodní soud č. 2 v Madridu, Španělsko) ze dne 30. listopadu 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 15. ledna 2021, v řízení

ZA,

AZ,

BX,

CV,

DU,

ET

proti

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení: A. Arabadžev (zpravodaj), předseda senátu, P. G. Xuereb, A. Kumin, N. Wahl a I. Ziemele, soudci,

generální advokát: G. Pitruzzella,

za soudní kancelář: M. Ferreira, vrchní radová,

* Jednací jazyk: španělština.

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 19. května 2022,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za ZA AZ, BX, CV, DU a ET: A. Hernández Pardo, I. Sobrepera Millet a L. Ruiz Ezquerra, abogados,
- za Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA: M. P. Arévalo Nieto, Á. Requeijo Pascua a M. Villarrubia García, abogados,
- za španělskou vládu: L. Aguilera Ruiz, jako zmocněncem,
- za Evropskou komisi: F. Jimeno Fernández a C. Urraca Caviedes, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 8. září 2022,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 101 odst. 2 SFEU a článku 2 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích [101 a 102 SFEU] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1; Zvl. vyd. 13/31, s. 65).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi ZA, AZ, BX, CV, DU a ET (dále jen společně „dědici KN“) a společností Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA (dále jen „Repsol“) ve věci žalob podaných dědici KN a znějících na neplatnost smluv uzavřených mezi nimi a společností Repsol, jakož i na náhradu škod údajně způsobených těmito smlouvami.

Právní rámec

Unijní právo

Nařízení č. 1/2003

- 3 Článek 2 nařízení č. 1/2003, nadepsaný „Důkazní břemeno“, stanoví:
„Ve všech vnitrostátních postupech nebo postupech Společenství pro použití článků [101 a 102 SFEU] spočívá důkazní břemeno, pokud jde o porušení čl. [101] odst. 1 nebo článku [102 SFEU], na té straně nebo orgánu, který vznesl obvinění. Podniky nebo sdružení podniků, které chtějí využít ustanovení čl. [101] odst. 3 [SFEU], nesou důkazní břemeno, že podmínky uvedeného odstavce jsou splněny.“

Směrnice 2014/104/EU

- 4 V bodě 34 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži (Úř. věst. 2014, L 349, s. 1) se uvádí:

„Účinné a jednotné uplatňování článků 101 a 102 [SFEU] ze strany [Evropské] Komise a vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž vyžaduje společný přístup v celé [Evropské] [u]nii, pokud jde o účinky konečných rozhodnutí orgánů pro hospodářskou soutěž o protiprávním jednání na následné žaloby o náhradu škody. Tato rozhodnutí jsou podle čl. 11 odst. 4 nařízení (ES) č. 1/2003 přijímána až po informování Komise o předpokládaném rozhodnutí, nebo pokud takové rozhodnutí neexistuje, o jiném dokumentu naznačujícím navrhovaný postup, a pouze pokud Komise nezbavila vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž jeho pravomoci zahájením řízení podle čl. 11 odst. 6 uvedeného nařízení. Komise by měla zajistit jednotné uplatňování právních předpisů Unie o hospodářské soutěži tím, že bude na dvoustranném základě a v rámci Evropské sítě pro hospodářskou soutěž poskytovat poradenství vnitrostátním orgánům pro hospodářskou soutěž. Pro zvýšení právní jistoty, zamezení nejednotnosti při uplatňování článků 101 nebo 102 [SFEU], zvýšení účinnosti a zjednodušení řízení o náhradě škody a posílení fungování vnitřního trhu pro podniky a spotřebitele by konstatování, že došlo k porušení článků 101 nebo 102 [SFEU], obsažené v konečném rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž nebo odvolacího soudu nemělo být znovu předmětem sporu v následných žalobách o náhradu škody. Konstatování takového porušení by proto v žalobách o náhradu škody podaných v souvislosti s daným porušením v členském státě, v němž se nachází vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž nebo odvolací soud, mělo být považováno za nevyvratitelné. Účinek takového konstatování by se však měl týkat pouze povahy daného porušení, jakož i jeho věcné, osobní, časové a územní působnosti v rozsahu, jaký uvedl dotyčný orgán pro hospodářskou soutěž nebo odvolací soud při výkonu své pravomoci. Za rovněž nevyvratitelné by mělo být považováno rozhodnutí, v němž bylo konstatováno, že byly porušeny vnitrostátní právní předpisy o hospodářské soutěži, v případech, kdy jsou v téže věci použity souběžně unijní i vnitrostátní právní předpisy o hospodářské soutěži.“

- 5 Článek 1 této směrnice, nadepsaný „Předmět a oblast působnosti“, stanoví:

„1. Tato směrnice stanoví určitá pravidla nezbytná k zajištění toho, aby všechny osoby, kterým byla způsobena škoda porušením právních předpisů o hospodářské soutěži ze strany podniku nebo sdružení podniků, mohly účinně uplatnit právo požadovat na takovém podniku nebo sdružení náhradu této škody v plné výši. Směrnice stanoví pravidla podporující nerušenou hospodářskou soutěž na vnitřním trhu a odstraňování překážek jeho řádného fungování zajištěním rovnocenné ochrany všech takto poškozených osob v celé Unii.

2. Tato směrnice stanoví pravidla koordinující prosazování pravidel hospodářské soutěže orgány pro hospodářskou soutěž a prosazování těchto pravidel v řízeních o žalobách o náhradu škody u vnitrostátních soudů.“

- 6 Článek 9 uvedené směrnice, nadepsaný „Účinek vnitrostátních rozhodnutí“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby porušení právních předpisů o hospodářské soutěži konstatované konečným rozhodnutím vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž nebo odvolacího soudu bylo považováno za nevyvratitelné pro účely žaloby o náhradu škody podané u jejich

vnitrostátních soudů podle článku 101 nebo 102 [SFEU] nebo podle vnitrostátních právních předpisů o hospodářské soutěži.

2. Členské státy zajistí, aby konečné rozhodnutí uvedené v odstavci 1 a vydané v jiném členském státě mohlo být v souladu s vnitrostátním právem předloženo vnitrostátním soudům alespoň jako důkaz *prima facie* o tom, že došlo k porušení právních předpisů o hospodářské soutěži, a aby případně mohlo být toto rozhodnutí posouzeno společně s dalšími důkazy, které strany předloží.

3. Tímto článkem nejsou dotčena práva a povinnosti vnitrostátních soudů podle článku 267 [SFEU].“

7 Článek 21 téže směrnice, nadepsaný „Provedení“, zní v odstavci 1 takto:

„Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 27. prosince 2016. Neprodleně sdělí Komisi jejich znění.

Tyto předpisy přijaté členskými státy musí obsahovat odkaz na tuto směrnici nebo musí být takový odkaz učiněn při jejich úředním vyhlášení. Způsob odkazu si stanoví členské státy.“

8 Článek 22 téže směrnice, nadepsaný „Časová působnost“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21, které jsou nezbytné pro dosažení souladu s hmotněprávními ustanoveními této směrnice, nepoužily se zpětnou působností.

2. Členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21, které nejsou uvedeny v odstavci 1, nepoužily na řízení o žalobě o náhradu škody zahájená u vnitrostátního soudu přede dnem 26. prosince 2014.“

Španělské právo

9 Článek 75 odst. 1 Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia (zákon 15/2007 o ochraně hospodářské soutěže) ze dne 3. července 2007 (BOE č. 159 ze dne 4. července 2007, s. 28848), ve znění Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (královské nařízení s mocí zákona 9/2017, jímž se provádějí směrnice Evropské unie ve finanční, obchodní a zdravotní oblasti a o vysílání pracovníků) ze dne 26. května 2017 (BOE č. 126 ze dne 27. května 2017, s. 42820) stanoví:

„Porušení právních předpisů o hospodářské soutěži konstatované konečným rozhodnutím španělského orgánu pro hospodářskou soutěž nebo španělského odvolacího soudu se považuje za nevyvratitelné pro účely žaloby na náhradu škody podané ke španělskému soudu.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

10 Dědicové KN jsou majiteli čerpací stanice, kterou vybudoval KN. Během období od roku 1987 do roku 2009 uzavřeli jednak pan KN nebo dědicové KN a jednak společnost Repsol několik výhradních smluv o dodávkách pohonných hmot.

- 11 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že první dvě smlouvy uzavřené dne 1. července 1987 a dne 1. února 1996 byly „smlouvy o dalším prodeji“, přičemž vlastnické právo k pohonným hmotám dodaným společností Repsol bylo převedeno na pana KN nebo dědice KN po jejich přečerpání do nádrže dotčené čerpací stanice. Tyto smlouvy stanovily, že odměna provozovatele čerpací stanice sestává z provize, kterou může provozovatel uplatnit na maloobchodní cenu pohonných hmot doporučenou společností Repsol.
- 12 Asociación de Propietarios de Estaciones de Servicio y Unidades de Suministro de Andalucía (sdružení vlastníků čerpacích stanic a zásobovacích jednotek v Andalusii, Španělsko) podalo dne 27. dubna 1999 u příslušných orgánů stížnost proti několika rafinérským společnostem, mezi nimi i společností Repsol, pro porušení vnitrostátního práva a práva Společenství v oblasti hospodářské soutěže.
- 13 Rozhodnutím ze dne 11. července 2001 (dále jen „rozhodnutí z roku 2001“) Tribunal de Defensa de la Competencia (soud pro hospodářskou soutěž, Španělsko) konstatoval, že společnost Repsol tím, že v rámci svých smluvních vztahů s některými španělskými čerpacími stanicemi určovala maloobchodní prodejní ceny pohonných hmot, porušila pravidla práva hospodářské soutěže. Tento soud uložil společnosti Repsol, aby toto protiprávní jednání ukončila.
- 14 Toto rozhodnutí, jehož platnost byla společností Repsol zpochybněna, bylo potvrzeno rozsudkem Audiencia Nacional (Vrchní soud s celostátní působností, Španělsko) ze dne 11. července 2007. Společnost Repsol podala proti tomuto rozsudku kasační opravný prostředek k Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko), který tento kasační opravný prostředek rozsudkem ze dne 17. listopadu 2010 zamítl. V důsledku toho rozhodnutí z roku 2001 nabylo právní moci.
- 15 Dne 22. února 2001, 22. února 2006 a 17. července 2009 uzavřeli dědicové KN se společností Repsol tři další smlouvy. Tyto smlouvy, které byly rovněž smlouvami o dalším prodeji, obsahovaly povinnost výhradního zásobování od této společnosti.
- 16 Po šetření provedené Comisión Nacional de la Competencia (Národní komise pro hospodářskou soutěž, Španělsko) přijal tento orgán dne 30. července 2009 rozhodnutí (dále jen „rozhodnutí z roku 2009“), kterým některým rafinérským společnostem, mezi nimi i společností Repsol, uložil sankci za to, že nepřímo určovaly maloobchodní prodejní cenu za pohonné hmoty účtovanou dotčenými čerpacími stanicemi. Uvedený orgán konstatoval, že společnost Repsol porušila čl. 81 odst. 1 ES (nyní čl. 101 odst. 1 SFEU) a článek 1 Ley 16/1989 de Defensa de la Competencia (zákon č. 16/1989 o hospodářské soutěži) ze dne 17. července 1989 (BOE č. 170, ze dne 18. července 1989, s. 22747).
- 17 Rozhodnutí z roku 2009, které bylo předmětem žaloby na neplatnost, bylo potvrzeno rozsudky Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ze dne 22. května a 2. června 2015 a nabylo právní moci.
- 18 V rámci postupu dohledu přijala Národní komise pro hospodářskou soutěž tři rozhodnutí, v nichž konstatovala, že společnost Repsol nadále porušovala pravidla práva hospodářské soutěže až do roku 2019.
- 19 Za těchto podmínek podali dědicové KN na základě čl. 101 odst. 2 SFEU v návaznosti na rozhodnutí z let 2001 a 2009 k Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (obchodní soud č. 2 v Madridu, Španělsko), předkládajícímu soudu, zaprvé žalobu na neplatnost smluv uzavřených se společností Repsol z důvodu, že tato společnost v rozporu s čl. 101 odst. 1 SFEU stanovovala

maloobchodní prodejní cenu za dotčená paliva a pohonné hmoty a zadruhé žalobu na náhradu škody údajně způsobené těmito smlouvami. Za účelem prokázání existence dotčeného protiprávního jednání se dědicové KN opírají v rámci těchto žalob o rozhodnutí z let 2001 a 2009.

- 20 Předkládající soud zaprvé připomíná, že podle článku 2 nařízení č. 1/2003 spočívá důkazní břemeno, pokud jde o porušení článku 101 SFEU, na té straně, která vznesla obvinění.
- 21 Zadruhé poznamenává, že v souladu s čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 může dotčený žalobce v rámci žaloby na náhradu škody podané v návaznosti na rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, které nabylo právní moci, v zásadě splnit své důkazní břemeno ohledně existence protiprávního jednání tím, že prokáže, že se toto rozhodnutí právě týká dotčeného smluvního vztahu.
- 22 Podle vnitrostátní judikatury přitom v rámci takové žaloby na neplatnost podle čl. 101 odst. 2 SFEU, jako je žaloba podaná dědici KN, nemá pravomocné rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž závazný účinek, není-li prokázáno, že protiprávní jednání konstatované v tomto rozhodnutí a údajné protiprávní jednání, které je předmětem této žaloby, jsou stejné a že obětí tohoto protiprávního jednání byl žalobce, a nikoli jiná osoba.
- 23 Je tedy nezbytné provést individuální analýzu smluvního vztahu, který je předmětem sporu, a prokázat, že obětí praktiky určování cen byl právě žalobce, provozovatel čerpací stanice, a nikoli jiná osoba.
- 24 Předkládající soud upřesňuje, že podle vnitrostátní judikatury platí, že pokud se zejména protiprávní jednání konstatované v pravomocném rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž a protiprávní jednání, které je předmětem žaloby na neplatnost podle čl. 101 odst. 2 SFEU, neshodují, nepředstavuje takové rozhodnutí ani nepřímý důkaz existence porušení pravidel hospodářské soutěže.
- 25 V projednávaném případě by proto dědicové KN museli k tomu, aby dosáhli rozhodnutí konstatujícího neplatnost smluv dotčených ve věci v původním řízení, znovu předložit tomuto soudu důkazy předložené v rámci správního spisu zkoumaného vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž.
- 26 V této souvislosti má předkládající soud za to, že popření jakéhokoliv závazného účinku pravomocných rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž by mělo za následek zachování platnosti smluv, které porušují článek 101 SFEU.
- 27 Podle tohoto soudu, pokud se dědicům KN podaří prokázat, že tyto smlouvy z časového a územního hlediska odpovídají jednáním sankcionovaným vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž v jejich pravomocných rozhodnutích, jakož i druhu smluv zkoumaných těmito orgány, je třeba mít za to, že splnili důkazní břemeno, které jim přísluší na základě článku 2 nařízení č. 1/2003, a tudíž se jim podařilo prokázat existenci porušení článku 101 SFEU, které je předmětem jejich žalob.

28 Za těchto podmínek se Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (obchodní soud č. 2 v Madridu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Pokud žalobce prokáže, že jeho smluvní vztah týkající se výhradního dodávání a udělení práva užívat obchodní značku (v režimu komisionářské smlouvy nebo přímého prodeje s referenční cenou – další prodej s poskytnutím slevy), sjednaný se společností Repsol, spadá do územního a časového rámce zkoumaného vnitrostátním orgánem pro hospodářskou soutěž, byl tento smluvní vztah dotčen rozhodnutím Tribunal de Defensa de la Competencia (soud pro hospodářskou soutěž [...]) ze dne 11. července 2001 (věc 490/00 REPSOL) nebo rozhodnutím [Národní komise pro hospodářskou soutěž] ze dne 30. července 2009] (věc 652/07 REPSOL/CEPSA/BP), takže požadavky, jež klade článek 2 nařízení č. 1/2003 na důkazní břemeno jsou na základě výše uvedených rozhodnutí považovány za splněné?
- 2) Pokud bude [první] otázka zodpovězena kladně a pokud bude v tomto konkrétním případě potvrzeno, že smluvní vztah je dotčen rozhodnutím Tribunal de Defensa de la Competencia (soud pro hospodářskou soutěž[...]) ze dne 11. července 2001 (věc 490/00 REPSOL) a/nebo rozhodnutím [Národní komise pro hospodářskou soutěž] ze dne 30. července 2009 (věc 652/07 REPSOL/CEPSA/BP), musí to nutně vést k prohlášení absolutní neplatnosti smlouvy v souladu s čl. 101 odst. 2 SFEU?“

K předběžným otázkám

K první otázce

Úvodní poznámky

- 29 Předkládající soud odkazuje na směrnice 2014/104, a zejména na její čl. 9 odst. 1. Přitom toto ustanovení by mohlo být relevantní pro řešení sporu v původním řízení pouze tehdy, jestliže tento spor spadá do jeho věcné a časové působnosti.
- 30 Pokud jde v tomto ohledu o věcnou působnost článku 9 směrnice 2014/104, je třeba uvést, jak vyplývá z nadpisu této směrnice a z jejího článku 1, nadepsaného „Předmět a oblast působnosti“, že uvedená směrnice stanoví určitá pravidla upravující žaloby o náhradu škody podané na vnitrostátní úrovni v případě porušení ustanovení práva hospodářské soutěže členských států a Unie.
- 31 Z toho vyplývá, že věcná působnost směrnice 2014/104, včetně článku 9 této směrnice, je omezena pouze na žaloby o náhradu škody podané v souvislosti s porušením pravidel hospodářské soutěže, a nevztahuje se tedy na jiné druhy žalob, jejichž předmětem je porušení ustanovení práva hospodářské soutěže, jako jsou například žaloby na neplatnost podané na základě čl. 101 odst. 2 SFEU.
- 32 Z toho vyplývá, že žaloba na neplatnost podaná dědici KN na základě čl. 101 odst. 2 SFEU nespadá do věcné působnosti směrnice 2014/104.

- 33 Pokud jde o časovou působnost čl. 9 odst. 1 této směrnice ve vztahu k žalobě dědiců KN na náhradu škody, je třeba připomenout, že za účelem určení časové působnosti ustanovení uvedené směrnice je třeba zaprvé určit, zda se v případě daného ustanovení jedná o ustanovení hmotněprávní, či nikoli (rozsudek ze dne 22. června 2022, Volvo a DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, bod 38).
- 34 V případě, že by čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 byl kvalifikován jako „hmotněprávní ustanovení“ a vzhledem k tomu, že je v projednávaném případě nesporné, že tato směrnice byla provedena do španělského práva pět měsíců po uplynutí lhůty pro provedení stanovené v jejím článku 21, jelikož královské nařízení s mocí zákona 9/2017 provádějící uvedenou směrnici vstoupilo v platnost dne 27. května 2017, bylo by třeba zadruhé ověřit, zda situace dotčená ve věci v původním řízení, pokud ji nelze kvalifikovat jako novou, nastala před uplynutím lhůty k provedení této směrnice, tedy před 27. prosincem 2016, nebo zda nadále vyvolávala své účinky i po uplynutí této lhůty (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. června 2022, Volvo a DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, body 42 a 48).
- 35 Naproti tomu, pokud je toto ustanovení kvalifikováno jako „procesní ustanovení“, má se za to, že se použije na dotčenou právní situaci ke dni, kdy vstoupilo v platnost (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. června 2021, Jumbocarry Trading, C-39/20, EU:C:2021:435, bod 28).
- 36 Pokud jde zaprvé o to, zda je čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 hmotněprávní ustanovení, je třeba připomenout, že ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že členské státy zajistí, aby se porušení právních předpisů o hospodářské soutěži určené v konečném rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž nebo odvolacím orgánem považovalo za nevyvratitelné pro účely žaloby o náhradu škody podané u jejich vnitrostátních soudů podle článků 101 nebo 102 SFEU nebo vnitrostátního práva v oblasti hospodářské soutěže.
- 37 Ze znění uvedeného ustanovení vyplývá, že v podstatě přiznává pravomocným rozhodnutím vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž nebo případně rozhodnutím odvolacího orgánu, kterými se konstatuje porušení práva hospodářské soutěže, závazný účinek pro účely žalob na náhradu škody podaných k soudu téhož členského státu, jako je ten, v němž tento orgán vykonává své pravomoci.
- 38 Konkrétně čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 stanoví nevyvratitelnou domněnku týkající se existence porušení práva hospodářské soutěže.
- 39 Vzhledem k tomu, jak vyplývá z judikatury Soudního dvora, že existence porušení práva hospodářské soutěže, existence škody způsobené tímto porušením, příčinná souvislost mezi touto škodou a uvedeným porušením, jakož i totožnost osoby, která se tohoto porušení dopustila, patří mezi nezbytné údaje, které musí mít poškozená osoba k dispozici za účelem podání žaloby na náhradu škody (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. června 2022, Volvo a DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, bod 60), je totiž třeba mít za to, že se čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 týká existence jednoho ze znaků zakládajících občanskoprávní odpovědnost za porušení pravidel práva hospodářské soutěže, a musí být tedy, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 64 svého stanoviska, kvalifikován jako hmotněprávní pravidlo.
- 40 Je tedy třeba mít za to, že čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 je ustanovením hmotněprávní povahy ve smyslu čl. 22 odst. 1 této směrnice.

- 41 Jak vyplývá z bodu 34 tohoto rozsudku, za účelem určení působnosti čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 *ratione temporis* je třeba zadruhé ověřit, zda byla situace, o níž jde ve věci v původním řízení, završena před uplynutím lhůty k provedení této směrnice, nebo zda nadále vyvolává účinky i po uplynutí této lhůty.
- 42 Za tímto účelem je třeba zohlednit povahu a mechanismus fungování čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. června 2022, olvo a DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, body 49 a 100).
- 43 Jak vyplývá z bodu 38 tohoto rozsudku, toto ustanovení stanoví domněnku, že porušení práva hospodářské soutěže konstatované v pravomocném rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž nebo v rozhodnutí odvolacího orgánu musí být považováno za nevyvratitelné pro účely žaloby na náhradu škody způsobené porušením práva hospodářské soutěže podané v návaznosti na taková rozhodnutí k soudu téhož členského státu, v němž tento orgán pro hospodářskou soutěž a tento odvolací orgán vykonávají své pravomoci.
- 44 Vzhledem k tomu, že skutečností, kterou unijní normotvůrce označil za umožňující mít za to, že dotčené protiprávní jednání je považováno za nevyvratitelné pro účely dotčené žaloby na náhradu škody, je datum, kdy se dotýčné rozhodnutí stalo pravomocným, je třeba ověřit, zda toto datum předchází datu uplynutí lhůty pro provedení směrnice 2014/104, jelikož tato směrnice nebyla v této lhůtě provedena do španělského práva.
- 45 V projednávané věci ze spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, zaprvé vyplývá, že rozhodnutí z roku 2001 nabylo právní moci v návaznosti na rozsudek Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ze dne 17. listopadu 2010. Zadruhé rozhodnutí z roku 2009 nabylo právní moci v návaznosti na rozsudky Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ze dne 22. května a 2. června 2015. Tato rozhodnutí se tak stala pravomocnými přede dnem uplynutí lhůty k provedení směrnice 2014/104. Z toho vyplývá, že situace dotčené v původním řízení jsou završené.
- 46 S ohledem na čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104 je proto třeba mít za to, že čl. 9 odst. 1 této směrnice nelze *ratione temporis* použít na žaloby na náhradu škody podané v návaznosti na rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž, která nabyla právní moci před uplynutím lhůty k provedení uvedené směrnice.
- 47 Za těchto podmínek je třeba v projednávané věci přezkoumat vnitrostátní právní úpravu, jak je vykládána příslušnými vnitrostátními soudy, zejména s ohledem na článek 101 SFEU, jak byl proveden článkem 2 nařízení č. 1/2003.

K věci samé

- 48 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda článek 101 SFEU, jak je proveden článkem 2 nařízení č. 1/2003 a ve spojení se zásadou efektivity, musí být vykládán v tom smyslu, že porušení práva hospodářské soutěže konstatované v rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, které bylo předmětem žaloby na neplatnost u příslušných vnitrostátních soudů, které však nabylo právní moci až poté, co bylo těmito soudy potvrzeno, musí být považováno za žalobkyní prokázané jak v rámci žaloby na neplatnost podle čl. 101 odst. 2 SFEU, tak v rámci žaloby na náhradu škody způsobené porušením článku 101 SFEU, dokud není prokázán opak, čímž se důkazní břemeno vymezené v tomto článku 2 přenáší na žalovanou, pokud se časová a územní působnost údajného protiprávního jednání, které je předmětem těchto žalob, shoduje s časovou a územní působností protiprávního jednání konstatovaného v tomto rozhodnutí.

- 49 Podle ustálené judikatury, unijní právo neukládá jednotlivcům jen povinnosti, ale je stejně tak určeno k vytváření práv, jež se stávají součástí jmění těchto jednotlivců. Tato práva vznikají nejen tehdy, když to Smlouvy výslovně stanoví, ale také v důsledku povinností, které Smlouvy jasně stanoveným způsobem ukládají jak jednotlivcům, tak členským státům a unijním orgánům (rozsudek ze dne 11. listopadu 2021, Stichting Cartel Compensation a Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, bod 47, jakož i citovaná judikatura).
- 50 Je třeba připomenout, že čl. 101 odst. 1 SFEU a článek 102 SFEU mají přímé účinky ve vztazích mezi jednotlivci a zakládají práva jednotlivců jako procesních subjektů, která musí vnitrostátní soudy chránit (rozsudek ze dne 14. března 2019, Skanska Industrial Solutions a další, C-724/17, EU:C:2019:204, bod 24).
- 51 Plná účinnost těchto ustanovení, a zvláště užitečný účinek zákazů v nich stanovených by byly zpochybněny, kdyby se nemohl každý domáhat náhrady škody, jež mu měla být způsobena smlouvou nebo jednáním, které jsou způsobilé omezovat nebo narušovat působení hospodářské soutěže (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. března 2019, Skanska Industrial Solutions a další, C-724/17, EU:C:2019:204, bod 25, a ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 39).
- 52 Žaloby na náhradu škody za porušení unijních pravidel hospodářské soutěže podané k vnitrostátním soudům totiž zajišťují plnou účinnost článku 101 SFEU, zejména užitečný účinek zákazu uvedeného v odstavci 1 tohoto článku, a posilují tak funkčnost unijních pravidel hospodářské soutěže, jelikož mohou odrazovat od často skrytých dohod nebo praktik, které mohou omezit nebo narušit hospodářskou soutěž (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. listopadu 2021, Stichting Cartel Compensation a Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, bod 50, jakož i citovaná judikatura).
- 53 Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 82 svého stanoviska, totéž platí pro žaloby na neplatnost podané na základě čl. 101 odst. 2 SFEU.
- 54 Každá osoba je proto oprávněna namítat u soudu porušení čl. 101 odst. 1 SFEU, a tedy uplatňovat neplatnost dohody nebo rozhodnutí zakázaných tímto ustanovením, stanovenou v čl. 101 odst. 2 SFEU, jakož i požadovat náhradu vzniklé škody, pokud existuje příčinná souvislost mezi uvedenou škodou a touto dohodou nebo tímto rozhodnutím (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. listopadu 2021, Stichting Cartel Compensation a Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, bod 49, jakož i citovaná judikatura).
- 55 Jak vyplývá z ustálené judikatury, vnitrostátním soudům, které jsou v rámci své příslušnosti pověřeny uplatňováním ustanovení unijního práva, přísluší zajišťovat nejen plný účinek těchto norem, ale rovněž chránit práva, která tyto normy poskytují jednotlivcům. Těmto soudům je svěřena povinnost zajistit právní ochranu, která pro jednotlivce vyplývá z přímého účinku ustanovení unijního práva (rozsudek ze dne 11. listopadu 2021, Stichting Cartel Compensation a Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, bod 52, jakož i citovaná judikatura).
- 56 V této souvislosti je třeba připomenout, že podle článku 2 nařízení č. 1/2003 ve všech vnitrostátních nebo unijních postupech pro použití článků 101 a 102 SFEU spočívá důkazní břemeno, pokud jde o porušení čl. 101 odst. 1 nebo článku 102 SFEU na té straně nebo orgánu, který vznesl obvinění.

- 57 I když článek 2 nařízení č. 1/2003 výslovně upravuje důkazní břemeno, a to i v situacích, kdy jsou žaloby na neplatnost podle čl. 101 odst. 2 SFEU nebo žaloby na náhradu škody způsobené porušením práva hospodářské soutěže podány v návaznosti na takové pravomocné rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, o jaké se jedná ve věci v původním řízení, nic to nemění na tom, že nařízení č. 1/2003 neobsahuje ustanovení týkající se účinků těchto rozhodnutí v rámci těchto dvou druhů žalob.
- 58 Při neexistenci unijní právní úpravy v této oblasti, která by byla použitelná *ratione materiae* nebo *ratione temporis*, přitom přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu, aby upravil podmínky výkonu práva domáhat se určení neplatnosti dohod nebo rozhodnutí podle čl. 101 odst. 2 SFEU, jakož i práva na náhradu škody vyplývající z porušení článku 101 SFEU, včetně podmínek týkajících se závazných účinků konečných rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž v rámci takových druhů žalob, za předpokladu, že jsou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 42).
- 59 Pravidla, která se uplatní na žaloby určené k zajištění ochrany práv, jež jednotlivci vyvozují z přímého účinku unijního práva, tudíž nesmějí být méně příznivá než ta, která se týkají obdobných žalob vnitrostátní povahy (zásada rovnocennosti), a nesmějí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právním řádem (zásada efektivity) (rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 43).
- 60 Zejména podmínky uvedené v bodě 58 tohoto rozsudku nesmí bránit účinnému uplatňování článků 101 a 102 SFEU a musí být přizpůsobeny zvláštností věcí spadajících do práva hospodářské soutěže, které v zásadě vyžadují provedení komplexní skutkové a hospodářské analýzy (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. března 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, body 44, 46 a 47).
- 61 Jak přitom uvedl generální advokát v bodech 91 a 92 svého stanoviska, výkon práva na náhradu škody za porušení článku 101 SFEU by se stal příliš obtížným, pokud by pravomocným rozhodnutím orgánu pro hospodářskou soutěž nebyl přiznán sebemenší účinek v občanskoprávních žalobách na náhradu škody nebo žalobách na určení neplatnosti dohod nebo rozhodnutí zakázaných podle tohoto článku.
- 62 Za účelem zajištění účinného uplatňování článků 101 a 102 SFEU, zejména v rámci žalob na neplatnost podaných na základě čl. 101 odst. 2 SFEU a žalob na náhradu škody za porušení pravidel hospodářské soutěže podaných v návaznosti na rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, proti kterému byla podána žaloba na neplatnost k příslušným vnitrostátním soudům, které však nabylo právní moci poté, co bylo těmito soudy potvrzeno, a proti němuž již nelze podat opravný prostředek běžnou cestou, je třeba mít za to, že zejména v rámci řízení týkajících se takových žalob, která jsou zahájena před soudem téhož členského státu, ve kterém tento orgán vykonává své pravomoci, konstatování porušení práva hospodářské soutěže uvedeným orgánem stanoví existenci tohoto protiprávního jednání, dokud není prokázán opak, což přísluší žalované, pokud jeho povaha, jakož i věcná, osobní, časová a územní působnost odpovídají povaze a působnosti protiprávního jednání konstatovaného v tomto rozhodnutí.
- 63 Za těchto podmínek je třeba mít za to, že pro účely takových řízení musí být existence porušení unijního práva hospodářské soutěže konstatovaného v takovém rozhodnutí považována za prokázanou žalobkyní, dokud není prokázán opak, čímž se důkazní břemeno definované v článku 2 nařízení č. 1/2003 přenáší na žalovanou v rozsahu, v němž povaha, jakož i věcná,

osobní, časová a územní působnost údajných protiprávních jednání, která jsou předmětem žalob podaných žalobkyní, odpovídají povaze a působnosti protiprávního jednání konstatovaného v uvedeném rozhodnutí.

- 64 Pokud se pachatel, povaha, právní kvalifikace, doba trvání a územní rozsah protiprávního jednání konstatovaného v tomto typu rozhodnutí a protiprávního jednání, které je předmětem dotčené žaloby, dále shodují pouze částečně, zjištění obsažená v takovém rozhodnutí nejsou nutně irelevantní, ale představují nepřímé důkazy existence skutečností, ke kterým se tato zjištění vztahují, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 97 svého stanoviska.
- 65 V projednávané věci je na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda dědicové KN prokázali, že jejich situace spadá do působnosti rozhodnutí z let 2001 a 2009, a zejména zda povaha, jakož i věcná, osobní, časová a územní působnost údajných protiprávních jednání, která jsou předmětem jejich žaloby na neplatnost a žaloby na náhradu škody podané v návaznosti na tato pravomocná rozhodnutí, odpovídají povaze a působnosti protiprávních jednání, která jsou konstatována v těchto rozhodnutích.
- 66 Pokud by tomu tak nebylo a protiprávní jednání zjištěná v uvedených rozhodnutích se překrývala s protiprávními jednáními tvrzenými v rámci žalob podaných dědici KN pouze v omezené míře, lze se těchto rozhodnutí dovolávat jako nepřímých důkazů existence skutečností, na které se vztahují zjištění obsažená v těchto rozhodnutích.
- 67 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že článek 101 SFEU, jak byl proveden článkem 2 nařízení č. 1/2003 a ve spojení se zásadou efektivity, musí být vykládán v tom smyslu, že porušení práva hospodářské soutěže konstatované v rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, které bylo předmětem žaloby na neplatnost před příslušnými vnitrostátními soudy, které však nabylo právní moci poté, co bylo těmito soudy potvrzeno, musí být považováno za žalobkyní prokázané jak v rámci žaloby na neplatnost podle čl. 101 odst. 2 SFEU, tak v rámci žaloby na náhradu škody za porušení článku 101 SFEU, dokud není prokázán opak, čímž se důkazní břemeno definované podle tohoto článku 2 přenáší na žalovanou, pokud se povaha údajného protiprávního jednání, které je předmětem těchto žalob, jakož i jeho věcná, osobní, časová a územní působnost shodují s povahou a působností protiprávního jednání konstatovaného v uvedeném rozhodnutí.

K druhé otázce

- 68 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda musí být článek 101 SFEU vykládán v tom smyslu, že pokud se žalobkyni podaří prokázat porušení tohoto článku, které je předmětem její žaloby na neplatnost podané na základě čl. 101 odst. 2 SFEU, jakož i její žaloby na náhradu škody podané za účelem náhrady škody vzniklé v důsledku tohoto porušení, jsou dohody dotčené těmito žalobami, které porušují článek 101 SFEU, v plném rozsahu od počátku neplatné.
- 69 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle čl. 101 odst. 2 SFEU jsou dohody nebo rozhodnutí zakázané podle tohoto článku neplatné od počátku.
- 70 Tato neplatnost, které se všichni mohou dovolávat, je pro soud závazná, jakmile jsou splněny podmínky pro použití čl. 101 odst. 1 SFEU a dotyčná dohoda nemůže odůvodnit udělení výjimky podle čl. 101 odst. 3 SFEU. Vzhledem k tomu, že neplatnost uvedená v čl. 101 odst. 2 SFEU je absolutní, dohoda neplatná na základě tohoto ustanovení není ve vztazích mezi smluvními

stranami účinná a nelze ji uplatňovat vůči třetím osobám. Kromě toho se může dotknout všech účinků, minulých nebo budoucích, dotyčné dohody nebo rozhodnutí (rozsudek ze dne 20. září 2001, *Courage a Crehan*, C-453/99, EU:C:2001:465, bod 22).

- 71 Absolutní neplatnost stanovená v čl. 101 odst. 2 SFEU se týká pouze smluvních ujednání neslučitelných s čl. 101 odst. 1 SFEU. Důsledky této neplatnosti pro všechny ostatní prvky dohody nespádají do působnosti unijního práva. Tyto důsledky musí posoudit vnitrostátní soud na základě práva jeho členského státu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 14. prosince 1983, *Société de vente de ciments et betonus de l'Est*, 319/82, EU:C:1983:374, bod 12).
- 72 Vnitrostátnímu soudu přísluší, aby na základě použitelného vnitrostátního práva posoudil dosah a důsledky případné neplatnosti některých smluvních ujednání na základě čl. 101 odst. 2 SFEU pro smluvní vztah jako celek (rozsudek ze dne 18. prosince 1986, *VAG France*, 10/86, EU:C:1986:502, bod 15).
- 73 Absolutní neplatnost stanovená v čl. 101 odst. 2 SFEU se tedy vztahuje pouze na prvky dohody zakázané čl. 101 odst. 1 SFEU. Celá dohoda je stižena neplatností pouze tehdy, pokud se tyto prvky nejeví jako oddělitelné od samotné dohody (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 28. února 1991, *Delimitis* (C-234/89, EU:C:1991:91, bod 40).
- 74 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že článek 101 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že pokud se žalobkyni podaří prokázat existenci porušení tohoto článku, které je předmětem žaloby na neplatnost podané na základě čl. 101 odst. 2 SFEU, jakož i žaloby na náhradu škody za toto porušení, musí z toho vnitrostátní soud vyvodit veškeré důsledky, a zejména vyvodit na základě čl. 101 odst. 2 SFEU absolutní neplatnost všech smluvních ujednání neslučitelných s čl. 101 odst. 1 SFEU, přičemž celá dotčená dohoda je stižena touto neplatností pouze tehdy, pokud se tyto prvky nejeví jako oddělitelné od samotné dohody.

K nákladům řízení

- 75 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 101 SFEU, jak byl proveden článkem 2 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích [101 a 102 SFEU] a ve spojení se zásadou efektivity, musí být vykládán v tom smyslu, že porušení práva hospodářské soutěže konstatované v rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, které bylo předmětem žaloby na neplatnost před příslušnými vnitrostátními soudy, které však nabylo právní moci poté, co bylo těmito soudy potvrzeno, musí být považováno za žalobkyní prokázané jak v rámci žaloby na neplatnost podle čl. 101 odst. 2 SFEU, tak v rámci žaloby na náhradu škody za porušení článku 101 SFEU, dokud není prokázán opak, čímž se důkazní břemeno definované podle tohoto článku 2 přenáší na žalovanou, pokud se povaha údajného protiprávního

jednání, které je předmětem těchto žalob, jakož i jeho věcná, osobní, časová a územní působnost shodují s povahou a působností protiprávního jednání konstatovaného v uvedeném rozhodnutí.

- 2) Článek 101 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že pokud se žalobkyni podaří prokázat existenci porušení tohoto článku, které je předmětem žaloby na neplatnost podané na základě čl. 101 odst. 2 SFEU, jakož i žaloby na náhradu škody za toto porušení, musí z toho vnitrostátní soud vyvodit veškeré důsledky, a zejména vyvodit na základě čl. 101 odst. 2 SFEU absolutní neplatnost všech smluvních ujednání neslučitelných s čl. 101 odst. 1 SFEU, přičemž celá dotčená dohoda je stížena touto neplatností pouze tehdy, pokud se tyto prvky nejeví jako oddělitelné od samotné dohody.**

Podpisy.